

Barbara PRZYCHODZEŃ, Teresa KUTAJCZYK
Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

KOMUNIKOWANIE WYNIKÓW EGZAMINÓW NA PRZYKŁADZIE PRÓBNYCH EGZAMINÓW GIMNAZJALNYCH ORGANIZOWANYCH PRZEZ OKRĘGOWĄ KOMISJĘ EGZAMINACYJNĄ W GDAŃSKU

*„w najbardziej rozsądnym rozumieniu komunikacja jest
środkiem, dzięki któremu można osiągać pożądane cele”*
Neil Postman

1. WPROWADZENIE

Ocenianie zewnętrzne podsumowuje etapy kształcenia, daje informacje o realizacji zadań szkoły na każdym etapie, zapewnia lepszą jakość edukacji, ułatwia porównywalność wyników uczniów w skali regionu, województwa czy kraju. Jednocześnie egzaminy zewnętrzne nakładają na dyrektorów szkół i nauczycieli nowe zadania, na przykład:

- poinformowanie uczniów i rodziców o wymaganiach egzaminacyjnych oraz zasadach i procedurach dotyczących przebiegu egzaminów
- zorganizowanie i przeprowadzenie egzaminów próbnych
- zorganizowanie i przeprowadzenie egzaminów regulaminowych
- komunikowanie wyników egzaminów (próbnych i regulaminowych).

W procesie ustalania wyników egzaminu uczestniczy wiele osób. Odpowiedzialność za końcowy efekt tego procesu ponoszą między innymi:

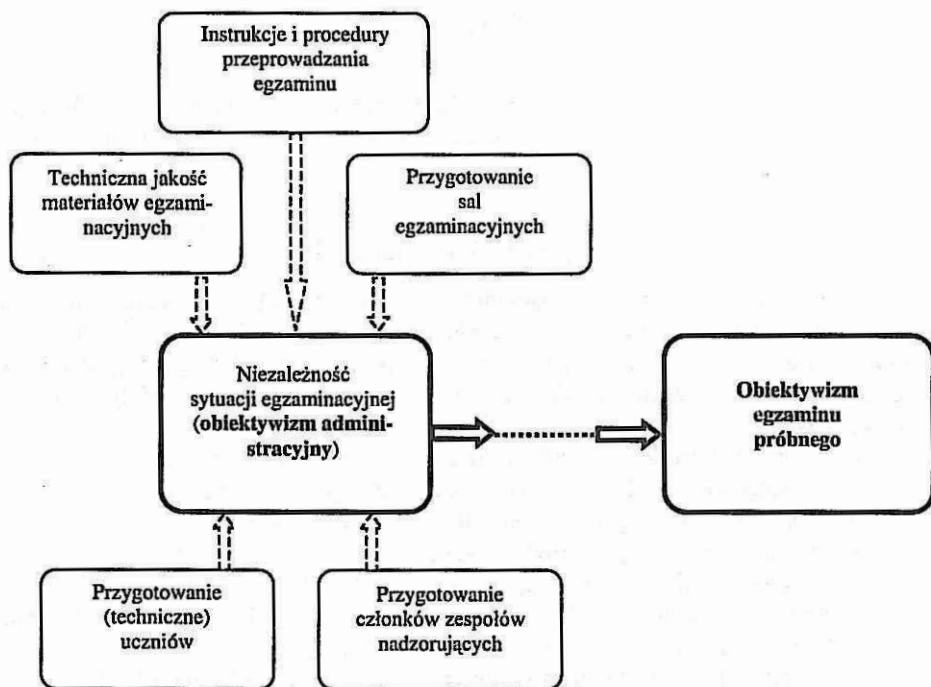
- przewodniczący szkolnego zespołu egzaminacyjnego (dyrektor szkoły) — za przekazanie do okręgowej komisji egzaminacyjnej prawidłowych danych osobowych ucznia
- członkowie zespołu nadzorującego — za prawidłowe zakodowanie w matrycy znaków informacji o uczniu
- zdający — za właściwe zaznaczenie w karcie odpowiedzi wybranych odpowiedzi do zadań zamkniętych
- egzaminator — za prawidłowe zaznaczenie w karcie odpowiedzi pól odpowiadających liczbie punktów przyznanych za wykonanie zadań otwartych.

Przygotowaniu w/w osób do rzetelnego wypełnienia swoich zadań służą próbne egzaminy gimnazjalne organizowane przez OKE w Gdańsku. Można sformułować następujące tezy:

1. Rzetelne informacje dotyczące przebiegu egzaminów próbnych przyczyniają się do zwiększenia obiektywizmu sytuacji egzaminacyjnej w trakcie pracy zdających na egzaminie regulaminowym.
2. Komunikowanie wyników próbnych egzaminów przyczynia się do doskonalenia procesu dydaktycznego w gimnazjach, a w szczególności wewnątrzszkolnego oceniania.

Do ustalenia zasadności tych tez zmierzały badania ewaluacyjne przeprowadzone przez pracowników Wydziału Badań i Analiz OKE w Gdańsku.

Najwyższą właściwością egzaminu jest jego obiektywizm. Podstawą obiektywizmu egzaminu jest niezależność sytuacji egzaminacyjnej, która jest uwarunkowana m.in. „technicznym” przygotowaniem uczniów do pracy z zestawem egzaminacyjnym i przygotowaniem nauczycieli do nadzorowania przebiegu egzaminu (rysunek 1).



Rysunek 1. Uwarunkowania pierwszego ogniwa w hierarchii niezbędnych właściwości egzaminu próbnego.

Prezentujemy wybrane wyniki badań dotyczące uwarunkowań obiektywizmu administracyjnego egzaminów próbnych oraz komunikowania i wykorzystania wyników uzyskanych przez uczniów. Przytoczone przykłady wypowiedzi respondentów zapisano kursywą. Fragmenty wypowiedzi pochodzące z różnych ankiet oddzielono średnikiem.

2. OGÓLNE INFORMACJE DOTYCZĄCE PRÓBNYCH EGZAMINÓW GIMNAZJALNYCH

Na terenie działania OKE w Gdańsku (w województwach kujawsko-pomorskim i pomorskim) próbne egzaminy gimnazjalne przeprowadzono w listopadzie 2002 r. i 2003 r.

Cele próbnych egzaminów gimnazjalnych:

1. zapoznanie uczniów, ich rodziców i nauczycieli z rzeczywistą sytuacją egzaminacyjną
2. doskonalenie organizacji egzaminu gimnazjalnego na terenie szkoły
3. doskonalenie warsztatu pracy nauczycieli w zakresie oceniania zgodnego z ustalonymi kryteriami.

Odpowiedzialnymi za przygotowanie i przeprowadzenie próbnych egzaminów gimnazjalnych byli: Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku i dyrektorzy gimnazjów.

Do zadań OKE w Gdańsku należało między innymi:

1. przygotowanie zestawów egzaminacyjnych i zorganizowanie ich dystrybucji do szkół
- opracowanie materiałów pomocniczych dla nauczycieli sprawdzających zestawy zadań
 - opracowanie ankiet dotyczących próbnego egzaminu gimnazjalnego dla dyrektorów szkół oraz arkusza obserwacji próbnego egzaminu gimnazjalnego dla obserwatorów
 - opracowanie raportów z ewaluacji wewnętrznej próbnych egzaminów oraz przekazanie ich do szkół, organów prowadzących szkoły, kuratorów oświaty, placówek doskonalenia nauczycieli i CKE.

Do zadań dyrektorów szkół przystępujących do próbnych egzaminów gimnazjalnych należało w szczególności:

1. zapoznanie uczniów, rodziców i nauczycieli z celami i organizacją próby
2. powołanie zespołów nadzorujących przebieg próbnego egzaminu
3. zorganizowanie sprawdzenia prac uczniów
4. przygotowanie zestawień wyników uczniów
5. zakomunikowanie wyników próbnego egzaminu uczniom, ich rodzicom i nauczycielom.

Dyrektorzy gimnazjów dobrowolnie deklarowali udział w próbie. Podczas próbnego egzaminu obowiązywały instrukcje i procedury z poprzedniej sesji egzaminacyjnej. Poproszono dyrektorów szkół o szczególne zwrócenie uwagi na rekomendacje OKE w Gdańsku sformułowane po egzaminach regulaminowych. Dotyczyły one m.in.:

1. przygotowania uczniów w zakresie technicznych aspektów pracy z zestawami egzaminacyjnymi
2. przeprowadzenia szkolenia dla członków szkolnego zespołu egzaminacyjnego w zakresie procedur i instrukcji obowiązujących na egzaminie gimnazjalnym
3. poinformowania uczniów i ich rodziców o prawach i obowiązkach zdającego oraz konsekwencjach wynikających z nieprzestrzegania instrukcji podczas egzaminu.

Zestawy egzaminacyjne wypełnione przez uczniów podczas próbnego egzaminu sprawdzali nauczyciele gimnazjów według przygotowanych w OKE w Gdańsku kluczy i schematów punktowania jednolitych dla całego okręgu.

3. ZAŁOŻENIA I CELE EWALUACJI WEWNĘTRZNEJ PRÓBNYCH EGZAMINÓW GIMNAZJALNYCH

Przedmiotem ewaluacji były próbne egzaminy gimnazjalne. Badania zmierzały do ustalenia opinii dyrektorów i wszystkich nauczycieli szkół zaangażowanych w przeprowadzenie próby, w tym nauczycieli sprawdzających prace uczniów, w jakim stopniu zostały osiągnięte założone cele próbnego egzaminu gimnazjalnego oraz w jakim stopniu wykorzystane zostały wnioski i rekomendacje sformułowane po egzaminach regulaminowych przeprowadzonych w = maju 2002 r. i 2003r. Analizowano też, w jakim stopniu skuteczne jest komunikowanie wyników egzaminów w szkołach.

Zarówno w 2002 r. i 2003 r. szczegółowe cele ewaluacji obejmowały:

1. przygotowanie i przebieg próbnego egzaminu gimnazjalnego w szkołach, w tym wykorzystanie rekomendacji sformułowanych po egzaminach regulaminowych,
2. organizację i sposób sprawdzania odpowiedzi uczniów, w tym użyteczność materiałów pomocniczych dla nauczycieli sprawdzających prace,
3. sposoby komunikowania i wykorzystania wyników próbnego egzaminu w szkołach.

W projekcie ewaluacji uwzględniono cztery obszary działań:

- I. Wykorzystanie rekomendacji sformułowanych po egzaminach zewnętrznych.
- II. Sprawdzanie odpowiedzi uczniów.
- III. Wykorzystanie doświadczeń z próbnego egzaminu gimnazjalnego.
- IV. Potrzeba organizowania próbnego egzaminu gimnazjalnego.

W tabeli 1. przedstawiono fragment projektu obejmujący obszar III.

Tabela 1. Fragment projektu ewaluacji próbnego egzaminu gimnazjalnego w 2003 r.

Obszar	Pytania kluczowe	Kryteria	Metody
III. Wykorzystanie doświadczeń z próbnego egzaminu gimnazjalnego	W jakim stopniu próbnny egzamin przyczynił się do zapoznania uczniów, ich rodziców i nauczycieli z rzeczywistą sytuacją egzaminacyjną?	<ul style="list-style-type: none"> • stopień osiągnięcia przez szkoły celów próbnego egzaminu w zakresie zapoznania uczniów, ich rodziców i nauczycieli z rzeczywistą sytuacją egzaminacyjną 	ankieta ob-serwacja
	W jaki sposób dyrektorzy i nauczyciele gimnazjów wykorzystali doświadczenia z próbnego egzaminu oraz jego wyniki?	<ul style="list-style-type: none"> • stosowność komunikowania wyników w zależności od odbiorców • przydatność doświadczeń wyniesionych z próbnego egzaminu gimnazjalnego w pracy szkoły 	ankieta, analiza dokumentów
	Czy należy organizować próbnny egzamin gimnazjalnego w 2004 r.?	<ul style="list-style-type: none"> • potrzeba przeprowadzania próbnnych egzaminów w następnym roku 	ankieta

Dla dyrektorów gimnazjów, którzy zadeklarowali udział swoich szkół w próbnym egzaminie przygotowano kwestionariusz ankiety. Składał się on z czterech części, ostatnia dotyczyła komunikowania i wykorzystania wyników próbnego egzaminu.

4. WYBRANE WYNIKI Z ANALIZY ANKIET DOTYCZĄCYCH PRÓBNEGO EGZAMINU GIMNAZJALNEGO

W zdecydowanej większości dyrektorzy gimnazjów zlokalizowanych na terenie działania OKE w Gdańsku przeprowadzili próbne egzaminy, a następnie przekazali wypełnione ankiety do WBIA. Dane dotyczące udziału szkół w próbnym egzaminie gimnazjalnym oraz związanych z nimi badaniach ewaluacyjnych w 2002 r. i 2003 r. przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Udział szkół w próbnym egzaminie gimnazjalnym w roku szkolnym 2002/2003 i w roku szkolnym 2003/2004

Liczba szkół	Rok szkolny 2002/2003		Rok szkolny 2003/2004	
	liczba	%	liczba	%
w których odbył się egzamin gimnazjalny	727	100,0	751	100,0
w których odbył się próbnny egzamin gimnazjalny	679	93,4	712	94,8
z których przesłano ankiety po przeprowadzeniu próbnego egzaminu	505	69,5	632	84,2

Niektórzy dyrektorzy gimnazjów dodatkowo przesłali do WBIA OKE w Gdańsku sporządzone w szkole opracowania wyników po próbnym egzaminie gimnazjalnym.

W jakim stopniu próbne egzaminy przyczyniły się do zapoznania uczniów, ich rodziców i nauczycieli z rzeczywistą sytuacją egzaminacyjną?

Stopień osiągnięcia przez szkoły celów próbnych egzaminów w zakresie zapoznania uczniów, ich rodziców i nauczycieli z rzeczywistą sytuacją egzaminacyjną

We wszystkich szkołach **przygotowywano uczniów** do egzaminu gimnazjalnego zarówno w zakresie technicznych, jak i merytorycznych aspektów pracy z zestawami egzaminacyjnymi: *Na lekcjach przedmiotowych i godzinach wychowawczych oraz kołach przedmiotowych przygotowywano uczniów pod względem technicznym do pracy z zestawem egzaminacyjnym; Uczniowie zostali zapoznani ze sposobami zaznaczania odpowiedzi i poprawiania błędnej odpowiedzi.*

Pomimo przygotowywania uczniów, aż 43% dyrektorów opisało **błędy techniczne popełniane przez pojedynczych uczniów**, które sygnalizowali im członkowie zespołów nadzorujących oraz nauczyciele sprawdzający prace uczniów.

Błędy te dotyczyły m.in.:

- wpisywania daty urodzenia i trzyznakowego indywidualnego kodu ucznia: Zamiast daty urodzenia uczeń wpisał datę egzaminu; W trzech przypadkach uczniowie pomylili się przy wpisywaniu daty urodzenia, mimo, że na kartach przed sobą mieli wpisane te daty; Kod ucznia na karcie odpowiedzi nie był zgodny z przygotowaną listą.
- zaznaczania odpowiedzi (do zadań zamkniętych) na karcie odpowiedzi: Trzech uczniów przeniosło odpowiedzi do karty zaznaczając je krzyżykiem; Zauważono niewłaściwy sposób wypełniania karty odpowiedzi przez kilku uczniów.
- zapisywania odpowiedzi do zadań otwartych: Jedna praca napisana ołówkiem; W jednej pracy zastosowano korektor; Sporadycznie zdarzało się, że uczeń napisał rozwiązanie w brudnopisie lub ołówkiem w czystopisie.
- zachowania anonimowości zestawu egzaminacyjnego: Uczeń podpisał zestaw zadań; Podpisanie własnym nazwiskiem listu w części humanistycznej — 60% uczniów.

Niemalą problem dla nauczycieli sprawdzających odpowiedzi uczniów stanowiły **nieczytelne prace**. Około 22% dyrektorów odnotowało problemy związane z nieczytelną pracą w części humanistycznej i około 7% - w części matematyczno-przyrodniczej: *Prace nieczytelne pojawiły się w przypadku uczniów dyslektycznych; 8 prac prawie nieczytelnych w części humanistycznej sprawdzały dwie osoby. Bardzo nieczytelna praca uczniów powodowała, że nie można było zastosować schematu oceniania.*

We wszystkich szkołach członkowie zespołów nadzorujących zostali zapoznani z **procedurą organizacji i przeprowadzania próbnego egzaminu**. Informowano: *Dyrektor zorganizował szkolenie dla członków i przewodniczących zespołów nadzorujących; Zapoznano z przykładowymi listami obecności, poinstruowano o prawidłowym wypełnianiu protokołów przebiegu egzaminu, zapoznano z zadaniami zespołów nadzorujących przebieg egzaminu gimnazjalnego; Wszyscy członkowie ZN otrzymali kopie*

„Instrukcji...”, zostali zapoznani z konsekwencjami wynikającymi z nieprzestrzegania obowiązujących przepisów.

W większości szkół udzielono uczniom i ich rodzicom informacji o prawach i obowiązkach zdających: Zrobił to dyrektor szkoły na godzinach wychowawczych i na specjalnych zebraniach z rodzicami; Uczniowie zostali poinformowani przez wychowawców klas na godzinach wychowawczych. Każdy uczeń został zapoznany z „Informacją dla ucznia przystępującego do egzaminu i jego rodziców”; Na zebraniach z rodzicami udzielano szczegółowych wyjaśnień, prowadzono indywidualne rozmowy wyjaśniające i objaśniające prawa i obowiązki zarówno uczniów, jak i rodziców.

W opinii 96% dyrektorów szkół podczas próbnego egzaminu gimnazjalnego zapoznano uczniów i rodziców z rzeczywistą sytuacją egzaminacyjną. 4% dyrektorów uważało, iż cel ten w ich szkole został osiągnięty częściowo, ponieważ: Niektórzy uczniowie podeszli do egzaminu beztrwosko, nie przykładając się i nie próbując rozwiązywać trudniejszych zadań – uczniowie o miernych wynikach w nauce wychodzili z egzaminu jako pierwsi; Niektórzy rodzice nie zostali zapoznani z sytuacją egzaminacyjną z uwagi na brak możliwości bezpośredniego skontaktowania się z nimi.

W jaki sposób dyrektorzy i nauczyciele gimnazjów wykorzystali doświadczenia z próbnych egzaminów oraz ich wyniki?

Dyrektorzy gimnazjów opisali sposoby komunikowania wyników próbnych egzaminów osobom bezpośrednio zainteresowanym jak i sposoby wykorzystania tych wyników przez nauczycieli.

Stosowność komunikowania wyników w zależności od odbiorców

We wszystkich badanych szkołach zapoznano uczniów, rodziców i nauczycieli z wynikami próbnych egzaminów gimnazjalnych.

Uczniowie zostali zapoznani z uzyskanymi wynikami głównie na zajęciach edukacyjnych, a w szczególności:

na lekcjach z przedmiotów objętych egzaminem gimnazjalnym (w 59% szkół): Nauczyciele omówili wyniki egzaminu na zajęciach dydaktycznych (język polski, matematyka, historia, biologia, chemia, fizyka).

na godzinach wychowawczych (w 33% szkół): Wychowawcy poinformowali uczniów o wynikach z poszczególnych części egzaminu, podali także uczniom liczbę punktów uzyskanych dla danego standardu.

Natomiast w 8% szkół zakomunikowano wyniki uczniom w innej formie: Informację o wynikach wpisano do dzienniczków ucznia; Oddano uczniom prace; Wyniki umieszczono w gablocie szkolnej; Dyrektor szkoły przekazał wyniki egzaminu indywidualnie każdemu uczniowi; Wyniki zostały wywieszane na tablicy ogłoszeń w szkole; Uczniowie otrzymali zaświadczenia wg wzoru zeszłorocznego; Każdy uczeń otrzymał swoje wyniki na kartce.

W większości szkół (68%) informacje o wynikach uczniów poszerzono o komentarz dydaktyczny zawierający wskazówki dla uczniów do dalszej pracy: Nauczyciele udzielili wskazówek, jak uczeń ma dalej pracować; Prace były do wglądu

uczniów na specjalnie zorganizowanych do tego zajęciach; Uczniowie zostali zapoznani szczegółowo ze swoimi pracami i wynikami oraz kryteriami oceniania; Nastąpiło omówienie wyników ze szczególnym uwzględnieniem zadań wykonanych nieprawidłowo.

Rodzicom (prawnym opiekunom) komunikowano wyniki próbnych egzaminów najczęściej (w 94% szkół) podczas spotkań z rodzicami: *Wyniki zostały omówione na specjalnym spotkaniu rodziców klas III; Zostało zorganizowane specjalne spotkanie wychowawców z rodzicami, w czasie którego przedstawiono wyniki, spostrzeżenia i uwagi oraz wnioski do dalszej pracy.*

W niektórych szkołach zorganizowano wspólne spotkania rodziców i uczniów: *Uczniowie uczestniczyli na spotkaniu wspólnie z rodzicami (obecni: dyrektor, wychowawcy i nauczyciele).*

W 4% szkół stosowano pisemne formy przekazywania informacji o wynikach uczniów ich rodzicom lub prawnym opiekunom: *Wyniki wpisano do dzienników ucznia; Doręczono pisemne informacje o wynikach z poszczególnych części egzaminu z uwzględnieniem również standardów i liczby punktów dla tych standardów.*

W 14% szkół, sprawdzoną i ocenioną pracę ucznia udostępniano rodzicom (prawnym opiekunom): *Wychowawcy klas na zebraniach z rodzicami przedstawili wyniki egzaminu, dając możliwość indywidualnego wglądu do prac uczniów; Rodzice mogli obejrzeć sprawdzone prace uczniów.*

Nauczycielom wyniki próbnych egzaminów zostały zaprezentowane:

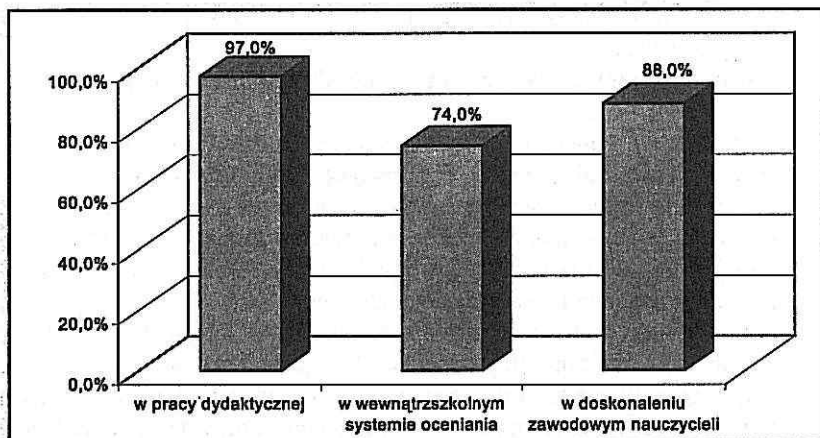
1. podczas posiedzeń rad pedagogicznych: W ramach rady podsumowującej zostały omówione wyniki i ich wykorzystanie do dalszej pracy; Przygotowano szczegółowe zestawienie wyników obu części egzaminu, łącznie ze wskaźnikami procentowymi, które zostały zaprezentowane Radzie Pedagogicznej; Zostały podane procentowe wykonania poszczególnych zadań i standardów.
2. podczas spotkań zespołów przedmiotowych: Wyniki zostały najpierw omówione w zespołach przedmiotowych. Dokonano omówienia i analizy wyników egzaminu. Sformułowano wnioski dla poszczególnych nauczycieli, ustalono słabe strony uczniów i określono sposoby nadrobienia zaległości; Opracowano wnioski i zalecenia do pracy dydaktycznej.

Przydatność doświadczeń wyniesionych z próbnych egzaminów gimnazjalnych w pracy szkoły

Prawie wszyscy dyrektorzy gimnazjów (około 99%) opisali sposoby wykorzystania doświadczeń z próbnych egzaminów oraz uzyskanych przez uczniów wyników. Wyniki próbnych egzaminów zostały wykorzystane w trzech obszarach pracy szkół:

1. w pracy dydaktycznej
2. w wewnątrzszkolnym systemie oceniania
3. w doskonaleniu zawodowym nauczycieli.

Stopień wykorzystania doświadczeń z egzaminów próbnych w tych obszarach przedstawiono na rysunku 2.



Rysunek 2. Wykorzystanie doświadczeń z próbnych egzaminów gimnazjalnych w szkołach

W pracy dydaktycznej doświadczenia z próbnych egzaminów posłużyły:

1. do weryfikacji rozkładów materiału nauczania: Nauczyciele mieli informację, na którą część materiału nauczania należało zwrócić większą uwagę i której części poświęcić więcej czasu; Zaplanowano wprowadzenie do tematyki przedmiotowej dodatkowych lekcji w zakresie źle opanowanego (lub słabo) materiału; Niektórzy nauczyciele zaplanowali zmianę niektórych programów nauczania i podręczników.
2. do modyfikacji form i metod pracy z uczniami: Analiza wyników i wyciągnięte wnioski pozwoliły ukierunkować metody pracy nauczycieli z uczniami; Nauczyciele zwracali uwagę na czytanie ze zrozumieniem nie tylko tekstów, ale również poleceń dla uczniów, na czytelność pisanych prac i ich objętość zgodnie z podaną instrukcją, uczyli prawidłowego odczytywania wykresów, tabel, rycin; Wprowadzano elementy testu, czytanie ze zrozumieniem, Wprowadzono ćwiczenia w postaci rozwiązywania zadań podobnych do egzaminacyjnych,
3. do planowania dydaktycznego: Po analizie wyników egzaminu nauczyciele przedmiotów objętych egzaminem zaplanowali pracę z uczniami zmierzającą do wyeliminowania błędów, które najczęściej pojawiały się w odpowiedziach uczniów, ćwiczyli umiejętności, które sprawiły uczniom największą trudność; Wyniki posłużyły do planowania pracy, modyfikacji pracy na poszczególnych przedmiotach poprzez rozwiązywanie większej liczby zadań testowych; Po analizie wyników opracowany został program pomocy uczniom w przygotowaniu do egzaminu maturalnego. Wnioski zostały włączone do planu pracy szkoły.
4. do podnoszenia jakości pracy dydaktycznej szkoły: Wnioski zostały wykorzystane do opracowania programu naprawczego oraz do podnoszenia jakości pracy szkoły; Wyniki uzyskane przez uczniów pozwoliły określić te standardy i umiejętności, nad osiągnięciem których należy się bardziej skupić; Dokładnie przeanalizowano wyniki egzaminu, zwrócono uwagę na zadania szczególnie trudne dla uczniów, poszukano przyczyn trudno-

ści; Wyciągnięto wnioski służące do tworzenia tzw. „programu nauczycielskiego”.

W wewnątrzszkolnym systemie oceniania doświadczenia z próbnych egzaminów zostały wykorzystane:

- do rozwijania umiejętności nauczycieli w zakresie oceniania: Wykorzystaliśmy doświadczenia z próby w doskonaleniu kryterialnego oceniania; Egzamin próbny wpłynął na sprawniejsze posługiwanie się kryterialnym systemem oceniania; Nabyte doświadczenie usprawniło ocenianie — nakierowanie na umiejętności ucznia wynikające z praktycznego stosowania wiedzy; Zestaw kryteriów usprawnił sprawdzanie rozprawek.
- do zweryfikowania sposobów i form oceniania osiągnięć uczniów: Wyniki zostały wykorzystane przy ocenianiu bieżących prac uczniów; Zastosowaliśmy proponowane kryteria oceniania i schematy punktowania do przedmiotowych systemów oceniania; Zastosowaliśmy porównanie metod oceniania w wewnątrzszkolnym systemie oceniania ze sposobem oceniania wyników uczniów na egzaminie. Pozwoliło to ocenić przydatność tego schematu punktowania i kryteriów. Będziemy więcej układać i częściej oceniać pisemne prace uczniów; Planujemy układanie własnych — autorskich testów o strukturze podobnej do egzaminu próbnego.

W doskonaleniu zawodowym nauczycieli doświadczenia z próbnych egzaminów zmobilizowały dyrektorów i nauczycieli gimnazjów:

1. do zorganizowania szkoleniowych rad pedagogicznych: Zorganizowano szkolenie na temat sposobów oceniania na egzaminach; Lider WDN zorganizował szkolenie odnośnie standardów wymagań i dostosowanych do nich typów zadań; Nauczyciele sprawdzający prace podczas Rady Pedagogicznej przedstawili sposób oceniania przyjęty na egzaminie; Wszyscy nauczyciele zostali przeszkoleni w ramach WDN na temat: „Jak należy sprawdzać i oceniać prace uczniów na wszystkich przedmiotach (nie tylko prace egzaminacyjne). Jakie dawać wskazówki uczniom i rodzicom do dalszej pracy?”; Zostało przeprowadzone szkoleniowe posiedzenie Rady Pedagogicznej na temat „Samooceeny pracy ucznia i nauczyciela”.
2. do współpracy zespołów przedmiotowych w doskonaleniu warsztatu pracy: W ramach zespołu przedmiotowego odbyły się warsztaty dotyczące recenzowania pracy zgodnie z kryteriami; Opracowano przykładowe testy i klucze odpowiedzi w ramach zespołów przedmiotowych; Zespoły przedmiotowe ujęły w swojej pracy doskonalenie konstruowania testów sprawdzających, konieczność zwrócenia uwagi na potrzebę doskonalenia zawodowego pod kątem wykorzystywania w pracy nowoczesnych metod nauczania; Przeprowadzono lekcję otwartą na temat odbioru utworu poetyckiego, zwrócono uwagę na środki artystyczne, ćwiczenie formy reklamy, pisanie krótkiej formy tekstu. Zaplanowano cykl warsztatów dla nauczycieli poświęconych analizie wyników, konstruowaniu testów, uwzględnianiu wymagań egzaminacyjnych w codziennej pracy,
3. do doskonalenia organizacji egzaminu: Próbnny egzamin był także próbą techniczną dla nauczycieli w zakresie organizacji egzaminu; Obserwacje poczynione w czasie próbnego egzaminu wpłynęły na dalsze doskonalenie

nie organizacji egzaminu gimnazjalnego na terenie szkoły; Zwróciliśmy uwagę na właściwe wypełnianie kart odpowiedzi (wpisywanie daty urodzenia, kodowanie, zaznaczanie odpowiedzi).

Czy należy organizować próbny egzaminu w 2004 r.?

Potrzeba przeprowadzania próbnych egzaminów w następnym roku

Prawie wszyscy dyrektorzy gimnazjów (99%) widzą potrzebę przeprowadzenia próbnego egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2004/2005: *Próbny egzamin gimnazjalny należy przeprowadzać każdego roku szkolnego; Prosimy o kontynuowanie tej formy egzaminu próbnego; Forma i sposób przeprowadzonego egzaminu próbnego sprawdziły się; „Trening czyni mistrza” – zarówno wśród uczniów jak i nauczycieli; Uważamy, że egzamin próbny jest konieczny, mobilizuje uczniów do pracy i nauki, przygotowuje ich do egzaminu właściwego, pozwala wyrównać braki; Uczeń ma możliwość zapoznać się z nową dla niego sytuacją; Egzamin próbny powinien być coroczny i obligatoryjny dla wszystkich.*

5. WYBRANE WNIOSKI Z BADAŃ

Na podstawie wyników ewaluacji próbnych egzaminów gimnazjalnych przeprowadzonych na terenie działania OKE w Gdańsku można sformułować następujące wnioski:

1. Zdecydowana większość dyrektorów szkół wykorzystwała rekomendacje w zakresie przygotowania i organizacji egzaminu gimnazjalnego oraz pracy zespołów nadzorujących, sformułowane po egzaminach regulaminowych. Jednak, pomimo przygotowywania uczniów w zakresie techniki wypełniania zestawów egzaminacyjnych, zdarzały się przypadki błędnego kodowania prac oraz niewłaściwego wypełniania karty odpowiedzi i wypełniania zestawu egzaminacyjnego ołówkiem.

2. We wszystkich szkołach zapoznano uczniów, ich rodziców (prawnych opiekunów) i nauczycieli z wynikami próbnych egzaminów gimnazjalnych.

3. W prawie wszystkich gimnazjach (99%) wykorzystano doświadczenia z próbnych egzaminów i wyniki uzyskane przez uczniów w różnych obszarach działań podejmowanych przez dyrektorów i nauczycieli. Na przykład: w pracy dydaktycznej, w wewnątrzszkolnym systemie oceniania i w doskonaleniu zawodowym nauczycieli.

4. W zdecydowanej większości szkół (ponad 94%) próbne egzaminy gimnazjalne zyskały akceptację uczniów, nauczycieli i rodziców. Prawie wszyscy dyrektorzy gimnazjów (99%) uważają za celowe, przeprowadzenie próbnego egzaminu gimnazjalnego w roku następnym.

6. PODSUMOWANIE

Wcześniejsze zapoznanie uczniów z rzeczywistą sytuacją egzaminacyjną oraz formą egzaminu służy zmniejszeniu stresu egzaminacyjnego i zwiększaniu obycia testowego uczniów. Dzięki próbnym egzaminom mogli oni poznać praktycznie typy zadań stosowane w zestawach egzaminacyjnych, ich układ i wzajemne powiązanie,

a także kształcić umiejętność gospodarowania czasem przeznaczonym na rozwiązanie wszystkich zadań.

Przewodniczący szkolnych zespołów egzaminacyjnych, korzystając z doświadczeń zgromadzonych podczas próby, mogli lepiej zaplanować czynności organizacyjne wynikające z procedur i instrukcji przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego.

Próbne egzaminy dostarczyły dyrektorom i nauczycielom gimnazjów informacji zwrotnej o skuteczności stosowanych metod nauczania, form pracy z uczniami i realizowanych programów nauczania oraz posłużyły do sformułowania propozycji zmian procesu kształcenia, zmierzających do poprawy jego efektów.

Wyniki egzaminów zewnętrznych są jednym ze wskaźników jakości pracy gimnazjów. Komunikowanie wyników egzaminów różnym odbiorcom jest środkiem umożliwiającym ich wykorzystanie do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na tym etapie edukacji. Dlatego pracownicy OKE w Gdańsku systematycznie przygotowują dyrektorów szkół i nauczycieli do komunikowania wyników egzaminów zewnętrznych (próbnych i regulaminowych) poprzez:

1. prowadzenie szkoleń dla przewodniczących szkolnych zespołów egzaminacyjnych i ich zastępców oraz wskazanych przez dyrektorów szkół nauczycieli,
2. prowadzenie warsztatów z wizytatorami kuratoriów oświaty w zakresie komunikowania i wykorzystania wyników egzaminów,
3. prowadzenie spotkań z przedstawicielami organów prowadzących szkoły oraz konsultantami i doradami metodycznymi z placówek doskonalenia nauczycieli,
4. przekazywanie zainteresowanym odbiorcom raportów, opracowań i materiałów pomocniczych na temat wykorzystania wyników egzaminów.

Uwagi i spostrzeżenia dyrektorów gimnazjów dotyczące próbnego egzaminów przekazane pracownikom OKE w Gdańsku są użyteczne w procesie ciągłego doskonalenia organizacji i przygotowania egzaminów regulaminowych. Zaowocowało to m.in. znacznie mniejszą liczbą technicznych błędów popełnianych przez uczniów na egzaminach regulaminowych niż podczas egzaminów próbnych.

Na podstawie wyników ewaluacji egzaminów gimnazjalnych można stwierdzić, że tezy postawione we wprowadzeniu niniejszego opracowania są słuszne. Zatem działania podjęte przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Gdańsku w związku z próbnymi egzaminami gimnazjalnymi spełniły oczekiwania społeczne.

LITERATURA

- Niemierko B., (1999), *Pomiar wyników kształcenia*, WSiP, Warszawa.
Niemierko B., (2002), *Ocenianie szkole bez tajemnic*, WSiP, Warszawa.